

**НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О.БОГОМОЛЬЦЯ**

Кафедра гігієни та екології №1

„Затверджую”
Завідувач кафедри
член-кореспондент НАМН України
професор Бардов В.Г.

31 серпня 2017 р.

Дисципліна: ”Гігієна та екологія”
Спеціальність 7.12010001 – лікувальна справа
Курс III, семестр – 5.

**Тези лекції на тему:
Актуальні питання гігієни дітей та підлітків. Питання
біоетики та біобезпеки в гігієні дітей та підлітків.**

Для студентів медичних факультетів

Тривалість лекції – 2 години

Укладачі –
Д.м.н., професор С.Т.Омельчук,
к. м.н., доцент Ткаченко С.М.,
к. м.н., доцент Благая А.В.

Тези лекції обговорено та затверджено
навчально-методичною нарадою кафедри
31 серпня 2017 р.

КИЇВ – 2017

Тези лекції на тему:

Значення гігієни у вирішенні проблем охорони та зміцнення здоров'я дітей та підлітків. Основні закономірності росту та розвитку дитячого організму. Критерії та показники здоров'я дітей і підлітків.

1. Актуальність теми.

Здоров'я дітей є незаперечною гарантією здоров'я та благополуччя прийдешніх поколінь. Запобігання захворюванням, і збереження та зміцнення здоров'я дітей та підлітків завжди були і залишаються одним із пріоритетних завдань будь-якого суспільства.

Роль гігієни дітей та підлітків як науки та сфери практичної діяльності полягає при цьому у своєчасному виявленні загальних і специфічних для конкретного навчального закладу негативних факторів середовища, контролі за станом здоров'я школярів, розробці та проведенні профілактичних заходів, оцінці їхньої ефективності та організації допомоги шкільній адміністрації з питань раціональної організації навчально-виховного процесу і гігієнічного виховання учнів.

Таким чином, вивчення студентами впливу умов життя і виховання на здоров'я дітей та підлітків є важливим компонентом гігієнічного навчання і виховання лікарів усіх спеціальностей і займає належне місце підготовки медичних кадрів.

2. Мета лекції.

Забезпечити засвоєння студентами методики проведення контролю за станом здоров'я школярів, розробки та проведення профілактичних заходів, оцінки їхньої ефективності, своєчасного виявлення загальних та специфічних для конкретного навчального закладу негативних факторів середовища та організації допомоги шкільній адміністрації з питань раціональної організації навчально-виховного процесу і гігієнічного виховання учнів.

3. План лекції та об'єм навчального часу, що відводиться на основні частини лекції:

1. Значення гігієни у вирішенні проблем охорони та зміцнення здоров'я дітей і підлітків - 5 хв.
2. Основні закономірності росту та розвитку дитячого організму - 10 хв.
3. Стан здоров'я дітей і підлітків. Критерії його оцінки - 10 хв.
4. Методика гігієнічної оцінки фізичного розвитку дитини - 10 хв.
5. Гігієнічна оцінка організації фізичного виховання та трудового навчання в дитячих закладах - 10 хв.
6. Організація режиму дня та гігієна навчально-пізнавальної діяльності та вільного часу учнів - 10 хв.
7. Професійна орієнтація учнів - 5 хв.
8. Гігієнічні вимоги до планування та благоустрою дитячих закладів - 20 хв.

4. Зміст питань, що розглядаються на лекції.

1. Значення гігієни у вирішенні проблем охорони та зміцнення здоров'я дітей і підлітків. Роль гігієни дітей і підлітків у своєчасному виявленні загальних та специфічних для конкретного навчального закладу негативних факторів середовища. Контроль за станом здоров'я школярів. Розробка і проведення профілактичних заходів та оцінка їхньої ефективності. Організація допомоги шкільній адміністрації з питань раціональної організації навчально-виховного процесу і гігієнічного виховання учнів.

2. Основні закономірності росту та розвитку дитячого організму. Вікові особливості росту, розвитку та формування здоров'я дитини. Класифікації (періодизації) розвитку дитячого організму. Морфофункціональні особливості, які притаманні кожному з вікових періодів. Основні типи вищої нервової діяльності дитини.

3. Стан здоров'я дітей та підлітків. Критерії його оцінки. Позитивні та негативні фактори навколишнього середовища, які впливають на стан здоров'я дітей та підлітків. Основні вихідні критерії оцінки стану здоров'я дитини. Групи здоров'я дітей та підлітків. Методи дослідження функціонального стану організму дітей та підлітків.

4. Методика гігієнічної оцінки фізичного розвитку дитини. Вивчення та оцінка стоматоскопічних (антропоскопічних) показників. Визначення соматометричних показників. Фізіометричні показники фізичного розвитку дитини. Оцінка фізичного розвитку методом сигмальних відхилень. Побудова профілю фізичного розвитку. Оцінка фізичного розвитку за шкалами регресії. Комплексний і центильний методи оцінки фізичного розвитку.

5. Гігієнічна оцінка організації фізичного виховання та трудового навчання в дитячих закладах. Критерії поділу дітей дошкільного та шкільного віку на групи фізичного виховання в залежності від стану здоров'я та рівня функціональної підготовленості. Критерії комплексної оцінки рухової активності дітей та підлітків. Гігієнічна оцінка проведення уроку фізичної культури школярів. Санітарний нагляд за приміщеннями і умовами фізичного виховання та заняттями спортом. Санітарно-гігієнічна оцінка уроку трудового навчання у школі.

6. Організація режиму дня та гігієна навчально-пізнавальної діяльності та вільного часу учнів. Експрес-оцінка функціональної готовності дитини до вступу та систематичного навчання у школі. Методи гігієнічної оцінки режиму дня дітей та підлітків. Контроль за навчальним розпорядком у школі. Основні елементи санітарно-гігієнічного нагляду за розкладом занять. Гігієнічна оцінка організації уроку. Гігієнічне регламентування поза навчальної діяльності дітей та підлітків як в умовах позашкільних закладів, так і у вільний час.

7. Професійна орієнтація учнів. Основні етапи проведення професійної орієнтації школярів. Методика проведення професійної орієнтації. Професійний відбір.

8. Гігієнічні вимоги до планування та благоустрою дитячих закладів. Види дитячих навчальних закладів. Розташування навчальних закладів. Гігієнічні вимоги

до земельної ділянки, де розташовані заклади для дітей та підлітків. Внутрішнє планування дитячих дошкільних закладів та загальноосвітніх шкіл. Гігієнічні вимоги до облаштування навчальних класів, кабінетів та інших допоміжних приміщень. Санітарно-технічне обладнання будівель і окремих приміщень дитячих закладів.

9. Гігієнічні вимоги до оснащення дитячих закладів. Вимоги до окремих параметрів розміщення меблів у класі. Основні розміри дитячих парт. Дистанція спинки, дистанція сидіння. Диференція парти. Гігієнічні вимоги до шкільних підручників та дитячих іграшок.

5. Навчальні посібники, технічні засоби навчання, ілюстрації.

Слайди за темами:

1. Тема та план лекції.
2. Періоди розвитку дитячого організму
3. Морфофункціональні особливості росту та розвитку дітей різних вікових груп
4. Основні типи вищої нервової діяльності дітей та підлітків.
5. Основні критерії оцінки стану здоров'я дітей.
6. Групи здоров'я дітей та підлітків.
7. Методи дослідження функціонального стану організму дітей та підлітків.
8. Показники фізичного розвитку дітей та підлітків.
- 8а. Профіль фізичного розвитку.
- 8а. Показники фізичного розвитку школярів різного віку.
- 8б. Показники рівня біологічного розвитку хлопчиків шкільного віку.
- 8в. Комплексна оцінка фізичного розвитку дітей та підлітків.
9. Медичний контроль за фізичним вихованням дітей та підлітків.
10. Експрес-оцінка функціональної готовності дітей до вступу в школу.
11. Основні етапи проведення професійного відбору.
12. Основні розміри шкільної парти.

6. Література.

1. Основна:

- 1.1. Загальна гігієна. Пропедевтика гігієни. / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін. / За ред. Є.Г.Гончарука. — К.: Вища шк., 1995 — С. 458—479.
- 1.2. Общая гигиена. Пропедевтика гигиены. / Е.И.Гончарук, Ю.И.Кундиев, В.Г.Бардов и др. — К.: Вища шк., 2000 — С. 538—560.
- 1.3. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. — К.: Здоров'я, 1999. — С. 568—578, 605—607.
- 1.4. Габович Р.Д., Познанский С.С., Шахбазян Г.Х. Гигиена. — К.: Вища школа. 1983. — С. 243—252, 275—276.
- 1.5. Загальна гігієна. Посібник до практичних занять. / І.І.Даценко, О.Б.Денисюк, С.Л.Долошицький / За ред. І.І.Даценко. — Львів, 1992. — С. 146—159.
- 1.6. Загальна гігієна. Посібник до практичних занять / І.І.Даценко, О.Б.Денисюк,

- С.Л.Долошицький та ін./ За ред. І.І.Даценко. — Львів: Світ, 2001. — С. 221—236.
- 1.7. Пивоваров Ю.П., Гоева О.Э., Величко А.А. Руководство к лабораторным занятиям по гигиене. — М.: Медицина, 1983. — С. 186—196.
- 1.8. Учебный посібник до практичних занять з загальної гігієни / За ред. В.Г.Бардова, І.І.Швайка. — К., 1994. — ч.ІІ. — С. 48—51.
- 1.9. Берзін В.І. Основи психогігієни. — К., Вища школа, 1997. — С. 70—84.

2. Д о д а т к о в а:

- 2.1. Гигиена детей и подростков // Под ред. В.Н.Кардашенко. — М.: Медицина, 1988. — С. 41—114, 487—503.
- 2.2. Руководство к лабораторным занятиям по гигиене детей и подростков. / В.И.Берзинь и др. — К.: Вища шк., 1989. — С. 20—69.
- 2.3. Минх А.А. Методы гигиенических исследований. — М., Медицина, 1971. — С. 528—529, 545—574.
- 2.4. Загальна гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів VI курсу медичного факультету. / І.В.Сергета, Б.Р.Бойчук, С.О.Латанюк та ін. — Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. — С. 96—103, 113—120.
- 2.5. Бардов В.Г., Сергета І.В. Загальна гігієна та екологія людини: навчальний посібник для студентів стоматологічних факультетів. — Вінниця: НОВА КНИГА, 2002 — С. 174—184.
- 2.6. Сергета І.В, Бардов В.Г. Організація вільного часу та здоров'я школярів. — Вінниця: РВВ ВАТ “Віноблдрукарня”, 1997. — 292 с.
- 2.7. Державні санітарні правила і норми по устаткуванню, утриманню загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу. ДСанПіН 5.5.2.008-01. — К., 2001. — 54 с.

Теоретичні питання з теми лекції до підсумкового модульного контролю.

1. Чинники навколишнього середовища та соціальні умови життя, що впливають на процеси формування здоров'я дітей та підлітків.
2. Загальні закономірності росту та розвитку дитячого та підліткового організму. Критерії оцінки та показники здоров'я дітей та підлітків.
3. Методика комплексної оцінки стану здоров'я дітей та підлітків. Особливості розподілу дітей та підлітків за групами здоров'я.
4. Фізичний розвиток як важливий критерій оцінки стану здоров'я. Основні показники фізичного розвитку.
5. Особливості основних чинників та умов навколишнього середовища і навчально-виховного процесу, що впливають на здоров'я дітей та підлітків.
6. Зрушення у стані здоров'я та захворювання, які зумовлені дією чинників навколишнього середовища і навчально-виховного процесу.
7. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки і будівлі навчальних закладів, планування та санітарно-технічного благоустрою (мікрокліматичні параметри, освітлення, вентиляція, водопостачання тощо) основних приміщень навчально-виховних установ.
8. Гігієнічні вимоги до конструкції та окремих параметрів навчальних меблів.
9. Медичні, фізіологічні та психолого-педагогічні критерії оцінки рівня розвитку дитини.
10. Методики вивчення функціонального стану організму дітей та підлітків.
11. Гігієнічні вимоги до організації навчально-виховного процесу та складання розкладу занять, шкільних підручників та навчальних посібників, організації і методики проведення уроку, організації позашкільної діяльності та вільного часу учнів.